

FK 37526-50

KALJUSAAR, ROSALIE JUHANI t.

M E E N U T U S E D

Rosalie
Kaljusaar

Marta
Külant

Sündisin 1908.a. 8.märtsil Harjumaal Nehatus, kus isa töötas mõisa sepana. Hiljem asusid vanemad elama Rae valda Vaida küllasse.

Vaida mõisa viimane ^{oma}omanik oli teinud oma põldudel ulatuslikke kuivendustöid. Vee ärajuhtimise torude asemel oli seal kasutatud hagu. Mõeldunud suvel kuulsin, et alles hiljuti on leitud endise Vaida mõisa maa-alalt nende kuivendustööde jäänuseid. Need tööd on nõudnud väga suuri kulutusi ja mõisnik jäänud pankrotti. Tallinna Põllupank (nii seda asutust maal nimetati) ostnud mõisa ära, mõõtnud sellest välja keskmise suurusega talud ja müünud soovijatele.

Ka minu isa ostis sealt 27 ha suuruse maatüki koos endise mõisa suure viljaküüniga. Suurema maa-ala koos mõisa hoonete ning viljapuualaga ostis endale keegi rikas mees ja tema valdust nimetati edasi Vaida mõisaks.

Isa ehitas viljaküüni ühte otsa eluruumid, teise otsa lauda ja keskmise osa jäi heinte ning põhuvirna jaoks. Kuni eluruumide valmimiseni elasime Vaida mõisas.

Rõõm oli suur, kui asusime oma majja. Siin oli väga palju uut ja huvitavat eriti lastele. Võisime joosta, mängida, laulda ja hõisata nii palju kui tahtsime, sest teisi perekondi lähedal ei olnud. Tööd oli siin palju ja ka lapsed aitasid kaasa, kuidas keegi suutis.

Karjamaal kasvav segamets algas juba lauda tagant. Seal oli palju puuliike ja mitmesuguseid lilli. Ka palju linde pesitses selles metsas, aga kõige rohkem vist küll õõbikuid, sest suvehõntutel mets lausa rõkkas nende laulust.

Oma puuviljaaeda meil veel polnud ja õunu ning marju ost-

sime mõisa aiast. Seal oli palju mitmesuguseid viljapuude ning marjapõõsaste sorte ja seal nägin esmakordselt ka väikest ilusat aiamajakest. See aed oli küll juba hooletusse jäetud, aga saaki kandis veel üsna palju. Aias oli vähe lilli ja aiateed rohtunud. Seal tuligi mõte oma viljapuuaia rajamiseks, kus kasvaks ka palju lillesorte. Varsti hakatigi koduaia rajamiseks eeltöid tegema nii palju kui aeg võimaldas.

Alghariduse sain Vaida 4-kl. Algkoolis, mis asus Tartu maantee ääres küla kaugemas servas. Minu ja paljude teiste üksikta- ludes elavate laste koolitee oli umbes 5 km pikk. Teedel kodu- dest maanteeni olid talvel sageli suured hanged, millest väik- sematel lastel läbipääs raske. Sel ajal siin ühissõidukeid pol- nud, vanematel polnud ka aega lapsi iga päev kooli sõidutada ja seepärast pandi lapsed praeguse koolikohustusega võrreldes aas- ta või paari võrra hiljem kooli, olenevalt lapse tervisest ning kasvust.

Vaida koolis oli 2 klassiruumi, hädavajalikud kõrvalruumid ja koolijuhataja korter, internaati polnud. Õppetöö toimus liit- klassides. Koolis oli 2 meesõpetajat.

Lugemisoskus, arvutamine 20 piires, kergemad arvutused ka 100 piires ning kergema teksti kirjutamine omandati juba kodus, aga keeleõpetuse õpetamine jäi õpetaja ülesandeks. Laste- ja noorsooraamatuid laenutasime kooli raamatukogust. Nende lugemi- ne andis hoogu ka isikliku raamatukogu soetamiseks.

Õppeedukus ja distsipliin olid head, sest lastel oli huvi õppimise vastu. Klassikursust kordama jäid ainult mõned üksikud, kes õppeaasta kestel olid pikka aega haiged.

Ekskursioonide peamiseks eesmärgiks oli puude, põõsaste ja rohttaimede tundmaõppimine. Õpiti tundma ka linde ja tehti loo- dusevaatlusi. Vaida koolis tehti veidi ka kergemaid aiatöid ja õpetati seemnetest õunapuid kasvatama. Mina kasvasin seemne- test hulga noori õunapuid, mis hiljem poogiti ja istutati kodu- aeda.

Oleksin väga tahtnud näha nende väikeste maakoolide juures korralikult planeeritud kooliaedu, kus õpilased oleksid saanud teha praktilisi töid ja mis oleks olnud eeskujuks ka ümbruskon- na elanikele.

Pärast Vaida 4-kl. Algkooli lõpetamist õppisin edasi Rae 6-kl. Algkoolis. Ka siin töötati liitklassides. Õpetajaid oli 3, üks neist ~~meest~~ õpetaja. Kooli juhatajaks oli Johannes Rata-sepp. Ta oli hinnatud koolimees ja aitas kaasa ka ühiskondli-kus tegevuses. Uue aine esitamisel kasutas huvitavaid näiteid, mis kergendasid aine omandamist. Õpetajad olid nõudlikud, dist-sipliin hea ja klassikursuse kordajaid vähe.

Tol ajal oli näitlikke õppevahendeid maakoolides vähe ja ka ekskursioone oleks võinud rohkem olla.

Edasiõppimise ja kutsevaliku küsimusi arutati siin 5., 6. klassis, aga kodus räägiti neist küsimustest juba 4. kl. alates. Enne elukutse valikut soovitati hoolikalt järele mõelda, kas on valitud tööala jaoks piisavalt vaimset ning füüsilist jõudu, huvi ja püsivust.

Mina tahtsin saada õpetatud aednikuks (aiandusagronoomiks), õpetajaks või meditsiiniõeks. Lõpliku otsustamise jätsin sel kevadel veel lahtiseks. Sügiseks aga jõudsin veendumusele, et õpin õpetajaks. Lootsin, et saan ehk olla abiks mõnele lapsele, kellel polnud õigele teele juhatajat. Mängisin väikest lõõts-pilli juba koolieelikuna ja mind meelitas ka see, et seminaris saan veidi klaverimängu õppida.

Rae 6-kl. Algkooli lõpetasin 1924. a. maikuus.

Tallinna Õpetajate Seminaris alustasin õppimist 1924. a. 25. augustil. Kõik oli seal uus ja huvitav. Olid uued õpetajad uute nõudmistega ja uued klassikaaslased, kes otsisid ja paku-sid sõprust. Tuli palju tösisist tööd, aga ka rõõmu kordamineku-test. Õpetajad olid kõrge kvalifikatsiooniga ja andsid meile põhjalikud teadmised kõigist õppeainetest, mida oli vaja tööle asudes edasi anda oma õpilastele. Püüdsin võtta ikka maksimumi pakutust ja arvan, et teised tegid sedasama. Iga aine/ õpetami-seks anti meile ka vastavad metoodilised teadmised ja selgita-ti, kust saada antud teema juurde näitlikke õppevahendeid.

Õpilase tööpäev möödus umbes järgmiselt: hommikupoolikul olid tunnid koolis, õhtupoole klaverimängu harjutamine või lau-lukoori harjutused, mõnede kirjandite või referaatide kirjuta-mise eel tuli raamatukogust vajalikku materjali otsida ning sellega tutvuda. Vanemates klassides tutvusime ka seminari har-jutuskooli õpilastega ja käisime õpetajate tunde kuulamas. Iga

seminarist pidi ühe või kahe harjutuskooli õpilasega põhjalikult tutvuma ja nende kohta iseloomustuse kirjutama. Hiljem pidime ka proovitunde anda, mis nõudis pikemaajalist ettevalmistust. Päevad olid täis tööd, andsid ikka midagi uut ja see tegi elu huvitavaks.

Õpilased võtsid tööd tõsiselt ja mahajääjaid meil polnud. Kui mõnel õpilasel tuli ka raskusi õppeainete omandamisel kas haiguse pärast või mõnel muul põhjusel, siis kaasõpilased aitasid sellest üle.

Õpetajad olid meile oma eeskujuga ja juhtiva sõnaga abiks ka meie maailmavaate kujunemisel. Meilt nõuti sõnade ja tegude ühtsust, südametunnistuse arvestamist kõigi eluküsimuste lahendamisel ja kõrgeid moraalseid tõekspidamisi ning humaansust.

Õpilaste omavahelised suhted olid sõbralikud ja korrektsed. Meie ei otsinud rõõme mõistuse tumestamise arvel, meie peod ja koosviibimised nii koolis kui ka kodudes olid alati alkoholita.

Alatiseks jäid meelde meie heatasemelised kontserdid "Estonia" kontserdisaalis ja rõõmuküllased peod koolis.

Pärast seminari lõpetamist läksid mõned õpilased kohe ülikooli edasi õppima, ülejäänud aga peamiselt koolitööle.

Anete Suga, kes jõudis koolis edasi hästi, oli tubli sportlane ja andekas deklameerija, astus kohe pärast seminari lõpetamist Tartu Ülikooli farmaatsiat õppima. Hiljem töötas edukalt oma kutsealal.

Henrik Aasamaa oli arukas kõigis õppeainetes, kuid eriti silmapaistev oli joonistamise ning maalimise alal. Ka tema astus pärast seminari lõpetamist Tartu Ülikooli loodusteadust õppima. Ta oli suure töövõimega andekas loodusteadlane, kes saavutas väljapaistvaid tulemusi oma töös. Tegi uurimisreise ka väljaspool koduvabariigi piire ja oli kirjavahetuses välismaa loodusteadlastega. Ühiskondlikust tööst võtab praegugi aktiivselt osa.

Paul Rummo teadmised eesti keeles ja kirjanduses olid väljapaistvad juba kooli ajal, mis ilmnas eriti referaatide koostamisel. Hiljem kujunes temast üldtuntud luuletaja ja ühiskonnategelane.

Veel mõned meenutused oma lähedastest kooliõdedest, kes enam ise oma mälestusi kirja panna ei saa.

Linda Saalvärk oli meie tüdrukutest kõige tugevam reaalsainetes, aga ka hea joonistaja. Oli suure töövõimega ja abistas ka teisi, kui vaja. Hiljem õppis iseseisvalt vene keele ära ja oli oma töös kohusetundlik. Kaasõpilastesse suhtus heasoovlikult.

Marta Külaots oli edukas kõigis õppeainetes, eriti huvitasid teda võõrkeeled, milles ta hiljem veel ennast täiendas. Ka kleevimängus oli edukas. Alati oli ta rõõmsameelne, sõbralik ja heatahtlik.

Kindlasti oli meie klassis veel palju mitmesuguste annetega õpilasi, kuid mul polnud võimalust neid andeid avastada.

Ma pole näinud oma koolivendi suitsetamas ega alkohoolseid jooke tarvitamas, pole kuulnud nende suust ka ühtki ebapuhast anekdooti ega muid ebasündsaid jutte. Pole mul ka ühestki klassikaaslasest ebameeldivaid mälestusi.

Minu ainsaks sooviks õppeainete osas on see, et oleksin tahtnud näha võõrkeeltes rohkem nädalatunde. See oleks võimaldanud võõrkeelte põhjalikuma omandamise koolis, mis olnud vajalik teadmiste täiendamisel ka pedagoogilisel alal.

Minu austus ja tänu Tallinna Seminari direktorile ja kõigile õpetajatele, kes meile andsid väärtuslikke teadmisi ja õpetasid neid otstarbekalt kasutama.

Minu esimene töökoht oli Nõmme II Algkoolis 3.klassis. Töötasin seal 1.XI 1930.a. - 31.VII 1931.a., s.o. 9 kuud. Õpilased olid püüdlikud, tööka ja distsiplineeritud. Koolil oli palju näitlikke õppevahendeid, valmistasin neid ise juurde ja nii sain tunde muuta efektiivsemaks. Kooli raamatukogust laenutati laste ning noorsooraamatuid lugemiseks, aga paljudel olid juba kodus ka oma isiklikud raamatukogud. Lugemine andis lastele palju uusi teadmisi ja oli heaks aluseks ka kirjandite kirjutamisel. Ekskursioone Glehni parki ja lähematesse metsadesse korraldasime puude, põõsaste ja rohttaimede tundmaõppimise eesmärgil. Tegime ka loodusvaatlusi. Alguses oli mul metoodilistes võtetes otsimist ning kobamist, aga vastava kirjanduse abil sain sellest üle. Koolis oli meeldiv õpetajate kollektiiv ja ka neilt võisin nõu küsida, kui abi vajasin.

Lapsed töötasid õppeaasta kestel pingsalt ja kevadel lõpetas 36-st õpilasest klassi 35, ainult 1 jäi klassikursust kordama. Pidasin oma tööd rahuldavaks.

Järgmisel õppeaastal sain töökoha Harku valla Habersti Algkooli. Seal töötasin 1.VIII 1934 - 1.IX 1938, s.o. 7 a. 1 kuu. Selles koolimajas oli ainult 2 klassiruumi, väike kantselei ja koolijuhataja korter. Tuli töötada liitklassidega. Liitklassis töötada on õpetajal raskem, sest tundideks valmistumine võtab palju aega. Õnneks oli igas klassis vähe õpilasi ja kirjalike tööde parandamine läks kiiresti. Õpetasin seal peamiselt 4., 5., 6.kl. õpilasi. Kui näiteks töötasin 6.kl. õpilastega geograafia-tunnis, siis käisid 4.kl. õpilased täiesti vaikselt kaardi juures ja otsisid sealt kõik kohad, mida oli vaja järgmisel tunnil näidata. Imetlesin nende enesevalitsemist, sest omavahelist vestlust ei tekkinud kunagi. Nõrgematele õpilastele oli küll sageli vaja anda pärast tunde lisaseletusi, sest ühekordsest seletusest oli neile vähe. Lisatööd tuli teha ka nendega, kes keskkooli sisseastumiseksamitele läksid. Selles linnalähedases maakoolis oli näitlikke õppevahendeid õige mitme õppeaine tarvis, aga juurde teha tuli neid palju. Käisin paaril õppevahendite valmistamise suvekursusel ja jätsin valmistatud esemed koolile. Ka õpilased ise valmistasid lihtsamaid õppevahendeid.

Koolil oli ka väike aed, kus õpilased said veidi töötada. Seda aeda me laiendasime ja istutasime hekke.

Kooli raamatukogu kasutati palju ja muretseti raamatuid ka endile. Koolipidusid oli aastas umbes 2 - üks jõuluajal, teine kevadel. Kevadel olid peamised spordipeod.

Ühel kevadel korraldasid kõik Harku valla koolid koos suure spordipeo. Harjutuste kirjeldused ja joonised saime Tallinna seminari võimlemisõpetajalt Alice Vesterblomilt. Mina käisin õp. Vesterblomi juures juhiseid saamas ning nõu küsimas ja andsin need siis teistele koolidele edasi. See oli huvitav ja heatasemeline spordipidu.

Ekskursioonidel käisime Rannamõisas ja mujal ümbruse ilusates kohtades. Käisime ka Tallinna muuseumides ja Lõuna-Eestis.

Õppeedukusega selles koolis võis rahule jääda, klassikursuse kordajaid ja distsipliinirikkujaid oli vähe. Küll oli selles koolis palju armsaid tüdrukuid ja poisse, kes pidude ettevalmistamisel ja muudes ettevõtmistes mulle abiks olid nagu oma lapsed. Ka suusasõit Veskimetsa küngastelt alla koos õpilastega on praegugi veel meeles.

Alates 1.IX 1938.a. läksin tööle Kivimäe Algkooli. Hiljem

muudeti see kool 7-klassiliseks ja varsti 8-klassiliseks kooliks. Vastavalt muudeti ka kooli nime. Alates 1.X 1944.a. nimetati seda kooli Tallinna 29.Kool.

Selles koolimajas on 6 suurt valguseküllast klassiruumi, ssal ja muud vajalikud kõrvalruumid. Kui õpilaste arv kasvas, tuli ruumipuudus ja kooli juurde ehitati ka filiaal, kus hakkasid töötama peamiselt algklassid. Algklassid olid suured - 35-40 õpilast, vahel rohkemgi. Niisugustes klassides oli ka üksikuid õpilasi, kes ei allunud distsipliinile ega tahtnud töötada. Need lapsed tulid peamiselt niisugustest kodudest, kus ei teostatud lapse üle korralikku järelevalvet, tarvitati alkoholi või kasvas last üks vanem. Kui klassi tuumik oli tugev ja heatahtlik, siis suutis klass korralikkujaid halbadest mõjudest eemale hoida ja kollektiiviga siduda, kui aga klassis oli selliseid mitu, siis oli juba raskem, eriti siis, kui kodust polnud mingit abi. Olen minagi koos klassiga ja üks selliste lastega palju vestelnud, korduvalt kodusid külastanud, neid kõigiti mõjutanud ja enamik on hakanud korralikult õppima ning lõpetanud kooli. Küll on need õpilased vanemaks saades tänulikud, et neid on aidatud õigele teele.

Algklassides on õppeedukus üldiselt hea ja ka distsipliiniga võib rahul olla. Õpetajate kollektiiv selles koolis oli üksmeelne ja abivalmis.

Olen töötanud metoodilistes ringides ning ainekomisjonides, sest mind huvitas algklasside kõigi ainete metoodika. Olen käinud ka paljudel õpetajate täienduskursustel, kust sain peaaegu iga aine kohta midagi uut ja kasulikku. Olen vallaline, aga mul on olnud igas klassis palju väikesi armsaid sõpru, kellega suhtlen veel praegugi.

Tallinna 29.Kool on olnud mulle nagu teine kodu ja siit ma läksin ka pensionile.